

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 372

**Przedsiębiorca
w społecznej gospodarce rynkowej**

Redaktorzy naukow
Tadeusz Kocowski
Jan Gola

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska, Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Barbara Szłapka

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-470-7

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Przedmowa Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.....	9
Przedmowa Dziekana Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego	11
Słowo wstępne	15
Sebastian Bobowski: Uwarunkowania prawne społecznej odpowiedzialności biznesu w Indiach w kontekście wyzwań XXI wieku	17
Andrzej Borkowski: Specjalna strefa ekonomiczna jako instrument realizacji regionalnej pomocy publicznej w gospodarce rynkowej.....	30
Ewa Chmielarzyk: Działalność gospodarcza o charakterze zależnym (wtórnym) prowadzona w ramach przedmiotu działalności spółki zagranicznej	48
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: <i>Crowdsourcing</i> – aktywizacja społeczności lokalnej do wspólnego działania.....	60
Waldemar Dotkuś: Rachunkowość jako dyscyplina naukowa oraz jej służebna rola, jaką pełni w życiu gospodarczym.....	73
Bogusława Drelich-Skulska: Zmiana uwarunkowań prawnych działalności przedsiębiorców w Polsce w procesie akcesji do Unii Europejskiej na przykładzie ułatwień w unijnym systemie celnym	82
Józef Frąckowiak: Rola nowelizacji prawa w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa spółek	92
Jan Gola: Obowiązek użyteczności publicznej a działalność przedsiębiorcy sektora lotniczego w społecznej gospodarce rynkowej	101
Maciej Guziński: Zamówienia publiczne jako instrument gospodarki rynkowej	113
Beata Hałakuć, Artur Łysoń: Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej a status przedsiębiorcy i komercyjne udzielanie świadczeń zdrowotnych	126
Krzysztof Horubski: Nieuczciwość praktyki rynkowej w świetle ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym	135
Krzysztof Jajuga: Rynek finansowy – standardy etyczne i regulacje prawne	150
Karol Kiczka: Europeizacja społecznej gospodarki rynkowej w Polsce	160
Leon Kieres: Społeczna gospodarka rynkowa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	180
Tadeusz Kocowski: Gmina jako przedsiębiorca w społecznej gospodarce rynkowej	193
Emilia Kuczma: Ochrona danych osobowych przez przedsiębiorcę	210
Paweł Kuczma: Konstytucyjne ujęcie wolności działalności gospodarczej ...	225
Zbigniew Luty: Profesjonalne relacje prawa i rachunkowości	238

Karolina Łagowska: Regulowana działalność gospodarcza a poszerzanie sfery wolności działalności gospodarczej.....	247
Andrzej Matysiak: Atrofia czy ewolucja społecznej gospodarki rynkowej...	257
Piotr Ochman: Karnoprawna ochrona reglamentacji działalności na rynku finansowym na przykładzie sektora bankowego.....	270
Katarzyna Poroś: Reprezentowanie przedsiębiorcy w sposób łączny – prokura łączna a reprezentacja łączna mieszana (wybrane zagadnienia)	285
Monika Przybylska: Administracyjnoprawna ochrona przedsiębiorcy w zakresie wykonywania praw własności przemysłowej.....	301
Michał Raduła: Gminny podmiot leczniczy w formie spółki kapitałowej a gospodarka komunalna	314
Piotr Soroka: Koncesja na prowadzenie kasyna gry jako ograniczenie wolności gospodarczej.....	327
Ewa Stańczyk-Hugiet: Koewolucja i kooperacja. Podążając za kontekstem .	342
Michał Stępień: Nowe rozporządzenie Bruksela I z punktu widzenia przedsiębiorców.....	356
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Regulacje instytucjonalne w sektorach infrastrukturalnych.....	367
Tomasz M. Szczurowski: Informacje poufne spółki w ramach inwestorskiego badania due diligence	376
Andrzej Śmieja: Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa (art. 435 k.c.)	390
Magdalena Wilejczyk: Zakaz nadużywania praw podmiotowych w społecznej gospodarce rynkowej na przykładzie prawa rzeczowego.....	403
Bartosz Ziemblicki: Zagrożenia umowy pośrednictwa w obrocie nieruchomościami z punktu widzenia pośrednika – wybrane zagadnienia	414

Summaries

Sebastian Bobowski: Legal determinants of corporate social responsibility in India in the context of challenges of the XXI century.....	29
Andrzej Borkowski: Special economic zone as an instrument of regional aid implementation in market economy	47
Ewa Chmielarczyk: Secondary (ancillary) business activity conducted as part of a foreign company's business.....	59
Agnieszka Chrisidu-Budnik, Jerzy Korczak: Crowdsourcing – activation of local community to joint action.....	72
Waldemar Dotkuś: Accounting as a scientific discipline and its ancillary role within the economic life	81
Bogusława Drelich-Skulska: Changes in the legal environment of business in Poland following the EU accession – a case study of new customs and trade facilitations resulting from the Community Customs Code	91

Józef Frąckowiak: The role of law amendment in social market economy on the example of company law	100
Jan Gola: Public Service Obligations vs. an activity of an entrepreneur of aviation sector in social market economy.....	112
Maciej Guziński: Public procurement as an instrument of market economy .	125
Beata Hałakuć, Artur Łysoń: Independent public health care facilities vs. entrepreneurial status and commercial provision of health care services...	133
Krzysztof Horubski: Unfair market practices in the light of act on prevention of unfair market practices	149
Krzysztof Jajuga: Financial market – ethical standards and legal regulations	159
Karol Kiczka: Europeanization of social market economy in Poland	179
Leon Kieres: Social market economy in the judicial decision of the Constitutional Tribunal.....	192
Tadeusz Kocowski: Municipality as an entrepreneur in social market economy	209
Emilia Kuczma: Protection of personal data by an entrepreneur.....	224
Paweł Kuczma: Constitutional perspective of freedom of business activity...	237
Zbigniew Luty: Professional relationships of law and accounting	246
Karolina Łagowska: Regulated economic activity vs. an expansion of the sphere of economic activity freedom.....	256
Andrzej Matysiak: Atrophy or evolution of social market economy?	269
Piotr Ochman: Penal and legal protection of activity rationing on the financial market on the example of banking sector	284
Katarzyna Poroś: Representation of an entrepreneur in a joint way – joint commercial proxy vs. mixed joint representation (chosen aspects)	300
Monika Przybylska: Administrative and legal protection of entrepreneur in the scope of industrial property rights exercising.....	313
Michał Raduła: District medical subject in a form of limited liability company vs. municipal economy	326
Piotr Soroka: Casino concession as a restriction of economic freedom	341
Ewa Stańczyk-Hugiet: Coevolution and cooperation. Following the context.	355
Michał Stępień: New Brussels I Regulation from entrepreneurs' perspective	366
Zdzisław Szalbierz, Joanna Kott: Institutional regulations in infrastructure sectors	375
Tomasz M. Szczurowski: Confidential information of a company during due diligence examination conducted by a potential investor.....	389
Andrzej Śmieja: Liability for damages resulting from company movement, under art. 435 of Polish Civil Code	402
Magdalena Wilejczyk: Prohibition of the abuse of subject rights in the social market economy on the example of the property law.....	412
Bartosz Ziemblicki: Threats of a real estate brokerage agreement from the point of view of a real estate broker – selected issues.....	424

Zbigniew Luty

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PROFESJONALNE RELACJE PRAWA I RACHUNKOWOŚCI

Streszczenie: W niniejszym artykule wskazano kilka dyskusyjnych przykładów transakcji i relacji biznesowych, które wymagają głębszych badań w celu ich ujęcia w księgach handlowych i ujawnienia w sprawozdaniach finansowych z powodu: kreowania przychodu, ale nie dochodu do opodatkowania; wpływu na koszty wytworzenia, a jednocześnie na cenę zbytu netto; realizacji polityki zrównoważonego rozwoju; zwiększania bilansów makroekonomicznych; ukrytego dofinansowania określonych segmentów gospodarki; rozbieżności między ujęciem wartości a przepływem pieniężnym. Nauka rachunkowości oraz nauka prawa finansowego powinny wspólnie pracować nad ujawnianiem produktów inżynierii finansowej kreującej niepieniężne wartości, a przez to kryzysotwórcze.

Słowa kluczowe: nauka rachunkowości i prawa finansowego, wartości wirtualne w rachunkowości, manewrowanie informacjami sprawozdawczymi.

DOI: 10.15611/pn.2014.372.18

1. Wstęp

Celem artykułu jest wykazanie relacji rachunkowości i prawa finansowego na gruncie identyfikacji zdarzeń gospodarczych oraz niezbędnych interpretacji i modyfikacji obowiązujących aktów prawnych. Badania naukowe rachunkowości ukazują regulatorom prawa istotę i cechy zaistniałych transakcji. Badania naukowe prawa finansowego i gospodarczego są natomiast inspiracją dla badań rachunkowości szczególnie w rozpoznaniu oraz interpretacji transakcji będących wynikiem inżynierii finansowej i manipulacji.

Rachunkowość należy postrzegać jako praktykę ewidencyjno-sprawozdawczą w jednostkach gospodarczych oraz jako dyscyplinę naukową, prowadzącą badania nowych transakcji, metodologii wycen, układów sprawozdań finansowych, wreszcie kompleksowych koncepcji rachunkowości – inflacyjnej, zachowania kapitału itp. Należy wyraźnie dokonać rozdziału praktyki i teorii rachunkowości, a jednocześnie wdrażać nowe koncepcje opracowane w teorii do rozwiązań praktycznych. Na praktykę rachunkowości składają się:

- a) prawne uregulowanie rachunkowości w jednostkach gospodarczych,
- b) rzeczywiste relacje biznesowe,
- c) poprawnianie zawarte i realizowane umowy.

Do praktyki rachunkowości należy także zaliczyć technikę kontroli dokumentów, dekretację, zapis w księgach handlowych oraz sprawozdawczość.

W Polsce praktykę rachunkowości reguluje tzw. polityka rachunkowości opracowana na podstawie ustawy o rachunkowości i aktów szczegółowych, natomiast w skali międzynarodowej – IV dyrektywa UE i międzynarodowe standardy rachunkowości i sprawozdawczości finansowej. Politykę rachunkowości zatwierdza kierownik jednostki i jest to podstawowy dokument określający zasady rachunkowości jednostki gospodarczej.

Postawmy kilka naukowych pytań.

1. Jak rozpoznawać nowe relacje w biznesie?
2. Czy można kreować transakcje, dla których nie jest możliwe rozpoznanie ryzyka, szczególnie skwantyfikowanego?
3. Czy możliwe jest ujmowanie i ujawnianie informacji wirtualnych bez wyjaśnienia istoty ich wirtualności?
4. Czy dogłębne poznanie teorii prawa bilansowego jest potrzebne do dokonania sądowych interpretacji zdarzeń gospodarczych oraz decyzji finansowych zarządów firm?

2. Nowe relacje w biznesie

Obecnie klasyczne relacje biznesowe w postaci produkcji i sprzedaży wyrobów oraz świadczonych usług są stosunkowo dobrze rozpoznane. Z klasycznymi transakcjami wiąże się przepływ strumieni wartości realizowanych płatnościami pieniężnymi lub ich ekwiwalentem. Pisząc o nowych relacjach biznesowych, ma się na uwadze transakcje inne niż klasyczne. W gospodarce światowej poszukiwane są nowe dobra mogące być przedmiotem transakcji i korzyści ekonomicznych. Kreowanie biznesowych relacji może polegać na tworzeniu nowych, oryginalnych umów i powiązań, które jeszcze nie są objęte precyzyjną regulacją prawną. W możliwych korzystnych interpretacjach upatruje się zysków oraz zmniejszonego ryzyka działania. Możliwa jest także inna droga tworzenia nowych aktywów i transakcji na skutek decyzji regulatorów prawa dla różnych sektorów gospodarczych.

3. Sekurytyzacja aktywów

Przykładem pierwszych operacji mogą być transakcje sekurytyzacji aktywów, a szczególnie transferu ryzyka zrealizowania należności. Pierwsze transakcje sekurytyzacji należności kredytowych datowane są na początek lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Polegają one na wydzieleniu należności kredytowych banku i ich

sprzedaży poprzez specjalnie do tego celu powołany podmiot sekurytyzacji (PS) wraz z ryzykiem im przypisanym. Nie byłoby w tym nic szczególnego, gdyby nie fakt, że podmiot PS zgodnie z Rozporządzeniem Europejskiego Banku Centralnego (EBC) Nr 24/2009 r. powinien być chroniony przed upadłością. Podmiot PS tworzony jest zgodnie z prawem EU lub kraju właściwego dla jego siedziby. W Polsce podmiotem PS może być spółka akcyjna lub spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, a także fundusze inwestycyjne. Czy takim podmiotom możemy zagwarantować ochronę przed upadłością? Jeżeli nie, to zasadne jest pytanie, czy transakcje sekurytyzacji mogą wejść do polskiej praktyki gospodarczej? Rzeczywistość: transakcje sekurytyzacji aktywów są w Polsce wykonywane.

Kolejnym problemem powstałym w związku z transakcjami sekurytyzacji jest szacowanie ryzyka. Ekspertki badający sekurytyzację są zgodni, że złożoność sekurytyzacji oraz resekurytyzacji jest tak wielka, że trudno rozpoznać i oszacować ryzyko tkwiące w tych transakcjach. Można zatem postawić kolejne pytanie: czy można legalnie wykonywać transakcje krajowe i transgraniczne, dla których nie ma możliwości rozpoznania ryzyka przez wyspecjalizowane zespoły badawcze banków lub ryzyko jest trudne do rozpoznania? W transakcjach sekurytyzacji przedmiotem i nośnikiem wartości są aktywa z przypiętym, często nierozzerwalnie, ryzykiem. Czy jest to inne aktywo, inny przedmiot transakcji aniżeli to samo aktywo bez ryzyka? Warto wykonać głębsze badania w tym zakresie. Celem transakcji sekurytyzacji jest nie tylko podniesienie płynności finansowej, ale także pozbycie się trudnych aktywów, które mogą generować koszty i straty w przyszłości. Szczególnym przypadkiem jest sekurytyzacja należności przyszłych, a więc jeszcze nie aktywów zgodnie z prawem bilansowym. Także specyficzną transakcją będzie przypadek, gdy sekurytyzacja oznacza strukturę prawno-organizacyjną, w której ryzyko kredytowe ekspozycji bazowej jest dzielone na transze i sprzedawane. Jak wycenić przychody i koszty takich transakcji? Jak wycenić instrumenty finansowe z sekurytyzacji? Jak interpretować je z punktu widzenia prawa bilansowego oraz prawa podatkowego? Rachunkowość opisuje transakcje, cechy operacji oraz wskazuje możliwości ich ujmowania. Księgowi jednak czekają na interpretację prawną legalności transakcji wyjątkowo wysokiego ryzyka oraz odpowiedzialności za ewentualne straty na takich transakcjach. W sytuacji zaistniałych strat u nabywców obligacji (instrumentów finansowych) powstaje problem ustalenia kosztów uzyskania przychodów.

4. Aktywa ustanowione aktem prawnym

Przykładem operacji, w których ustanowione regulacje prawne tworzą nowe przedmioty transakcji, mogą być np.:

- a) certyfikaty pochodzenia energii,
- b) kapitał intelektualny,
- c) marka własna.

Od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.) w Polsce obowiązuje system certyfikatów w zależności od pochodzenia energii. Należy wyróżnić:

- certyfikaty zielone, potwierdzające pochodzenie energii ze źródeł odnawialnych;
- certyfikaty czerwone, potwierdzające pochodzenie energii ze źródeł konwencjonalnych;
- certyfikaty białe, potwierdzające przeprowadzenie działań energooszczędnych.

Certyfikaty są prawem majątkowym i muszą być ujmowane w majątku przedsiębiorstwa. Pojawiają się tu następujące problemy.

a) Do jakiej kategorii majątkowej zakwalifikować certyfikat? Teoretycznie jako prawo majątkowe powinny być w wartościach niematerialnych i prawnych, jednak nie ma możliwości ich amortyzacji. Nie spełniają zatem cech wartości niematerialnych i prawnych definiowanych w prawie bilansowym. Certyfikaty mogą być sprzedawane bezpośrednio między podmiotami lub na giełdzie certyfikatów, są więc blisko interpretacji kategorii zapasów, ale nie mają postaci rzeczowej. Nie są zatem towarami. Certyfikaty są instrumentami bezterminowymi, więc może inwestycje? Także nie, inwestycje to nabyte składniki majątkowe, które przyniosą korzyści ekonomiczne bez działalności gospodarczej. Certyfikaty u producenta nie są nabyte, lecz są rezultatem wydania świadectw pochodzenia podmiotowi wytwarzającemu energię elektryczną w odnawialnym źródle energii.

b) Jak ustalić wartość certyfikatu? Producent energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych nie ponosi żadnych dodatkowych kosztów w związku z uzyskaniem certyfikatu. Certyfikaty powstały jako realny byt w biznesie na mocy wykreowanego na bazie ochrony środowiska prawa energetycznego. Nie posiadając kosztów wytworzenia, nie można teoretycznie oszacować ich wartości. Jednak certyfikaty mogą być zbywane. Jak zatem coś, co nie ma dodanego kosztu wytworzenia, może być składnikiem majątku przedsiębiorstwa i może przynieść korzyści ekonomiczne oraz wygenerować przychody?

Podany przykład ukazuje tworzenie prawa energetycznego w oderwaniu od prawa bilansowego. Dopiero po wykreowaniu nowego gospodarczego bytu pojawiają się pytania o wycenę, ujęcie i ujawnianie posiadanych certyfikatów. Rachunkowość w sytuacjach wątpliwych zwraca się do reprezentantów nauki prawa o wspólne badania i wnioski, które mogłyby być wdrożone w praktyce. W zakresie ujmowania, wyceny i ujawnienia certyfikatów pochodzenia energii problem był na tyle złożony, że należało stworzyć specjalne stanowisko opracowane przez Komitet Standardów Rachunkowości. W stanowisku rozstrzyga się tylko ujęcie bilansowe, wskazując na konieczność stworzenia nowej pozycji w aktywach. W taki sposób mogą powstawać nowe wartości – nie tylko w skali mikro, a więc podmiotów gospodarczych, ale także w skali makroekonomicznej.

Trudności wyceny oraz interpretacji dotyczą także kapitału intelektualnego oraz marki własnej. Kapitał intelektualny osobowy i strukturalny tworzony jest w całym okresie istnienia podmiotu. Nie ma nakładów, kosztów, szczególnie dedykowanych

do powstania tej kategorii aktywów. Tworzenie i rozwój struktury organizacyjnej oraz kultury produkcji i pracy składają się z indywidualnych decyzji oraz nakładów, które odnoszone są do kosztów okresu ich udokumentowania. Tak więc wykreowana wartość kapitału intelektualnego (można powiedzieć, że w tym wartości marki własnej) tworzona była w ciężar kosztów okresów przeszłych i nie jest odzwierciedlana w aktywach jednostki. Dopiero zmiana formy prawnego-organizacyjnej, np. przekształcenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w spółkę akcyjną, lub transakcje połączeń i podziałów pozwalają na ujawnienie dodatkowej wartości firmy, która odzwierciedla wygenerowaną przez podmiot wartość kapitału intelektualnego. Możliwość odłączenia uzgodnionej wartości za podmiot, np. przejmowany, od sumy wartości godziwej aktywów netto, dana ustawą o rachunkowości i metodą nabycia, powoduje, że umawiające się strony mogą w sposób bardzo subiektywny wyszacować dodatnią (ale i ujemną) wartość firmy. A jaka jest wartość obiektywna, rzetelna, zgodnie z zasadą *true and fair value*, która jest uznawana za nadrzędną zasadę rachunkowości?

5. Wartości wirtualne

Kolejnym dyskusyjnym zagadnieniem (powiązany z poprzednio omawianym) jest kreowanie wirtualnych wartości w procesach biznesowych. Przez wartości wirtualne rozumie się w niniejszym artykule takie, które zaistnieją prawnie, są bowiem rezultatem algorytmów obliczeniowych bądź całej procedury ustalania przemian prawnego-organizacyjnych przedsiębiorstw, jednakże wartości te nie będą pokryte pieniężnie w czasie ich wykreowania ani też w przyszłości.

Pierwszym przykładem wartości wirtualnej jest tworzenie kapitału z aktualizacji wyceny przy przeszacowaniu w sensie wzrostu aktywów trwałych. Polskie prawo bilansowe oraz finansowe umożliwia takie przeszacowanie na podstawie specjalnego rozporządzenia ministra finansów. Aktywa trwałe, których wartość netto nie jest równa zero, są przeszacowane zarówno w wartości początkowej, jak i umorzeniu. W wyniku obliczeń powstanie kapitał z aktualizacji wyceny, będący różnicą przeszacowanej wartości początkowej i przeszacowanego umorzenia. Odpisy amortyzacji i umorzenia w kolejnych latach mogą być wykonywane tylko do wartości początkowej po przeszacowaniu. Amortyzacja będąca kosztem uzyskania przychodów powinna być pokryta ceną zbytu netto produktów, a w konsekwencji będzie pokryta pieniężnie. Wartość kapitału z aktualizacji pozostaje i może być korygowana tylko w sytuacji straty na likwidowanych aktywach wcześniej przeszacowanych. Nie będzie zatem pokryta pieniężnie, a po likwidacji aktywa trwałego wartość kapitału z aktualizacji wyceny musi być przeksięgowana na kapitał zapasowy. W ten sposób kapitał zapasowy, z założenia tworzony na pokrycie ewentualnych strat w przyszłości, składać się będzie z części pieniężnie pokrytej (np. z podziału zysku netto) oraz

z części niepokrytej pieniędznie. W ten sposób można tworzyć „wydmuszkę” przedsiębiorstwa – wartość w dokumentacji i sprawozdaniach jest, środków pieniężnych nie ma i nie będzie. Warto zwrócić uwagę na ten problem, prawem usankcjonowany, który może być przyczyną manipulacji sytuacją finansową przedsiębiorstw i wpływać na podejmowane przez inwestorów decyzje.

Kolejnym przykładem powstawania wirtualnych wartości jest, jak wcześniej wskazano, dodatnia lub ujemna wartość firmy, powstające w procesie połączeń jednostek gospodarczych metodą nabycia. Połączenia spółek w Polsce regulują:

- a) kodeks spółek handlowych,
- b) ustawa o rachunkowości,
- c) alternatywnie międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej,
- d) ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych.

Nie jest celem niniejszego artykułu opis metody połączenia, dlatego zakłada się, że czytający zna prawo bilansowe w zakresie połączeń. Sterowanie obrazem spółki po połączeniu jest możliwe na poziomie:

- a) wskazania spółki przejmującej,
- b) ceny rynkowej lub wartości godziwej instrumentu kapitałowego będącego czynnikiem rozliczenia połączenia,
- c) oszacowania wartości łączących się spółek,
- d) poszukiwania adekwatności metod wyceny dla ustalenia parytetu wymiany udziałów,
- e) wartości godziwej aktywów netto przejętej spółki,
- f) wartości godziwej przejętych aktywów trwałych w celu ustalenia górnej wartości ujemnej wartości firmy,
- g) ustalonego parytetu wymiany udziałów.

Najbardziej istotnym elementem sterującym połączeniem jednostek gospodarczych jest parytet (stosunek) wymiany udziałów (akcji) w warunkach ewidencyjnego ujęcia połączenia metodą nabycia¹. To od tego wskaźnika zależy w spółce po połączeniu:

- a) struktura kapitału własnego,
  - b) poziom kapitału zakładowego oraz zapasowego,
  - c) wartość firmy – dodatnia lub ujemna, a zatem i suma bilansowa,
  - d) wynik finansowy w przyszłości, zależny od rozliczenia powstałej wartości firmy.
- Wnioski zostaną sformułowane na podstawie krótkiego przykładu liczbowego.

Załóżmy, że łączą się trzy spółki, które nie mają wzajemnych powiązań kapitałowych. Odpowiednie spółki consultingowe wykonały ich wycenę pod kątem ustalenia parytetu wymiany akcji. Właściciele łączących się spółek postanawiają, że spółką przejmującą będzie spółka X3. Decyzja jest logiczna, jest to spółka o najwyższym potencjale ekonomicznym oraz największej ilości wyemitowanych i objętych akcji. Ze względu na to, że wybór spółki przejmującej ma wpływ na parametry wyceny, na-

---

¹ P. Luty, *Parytet wymiany tytułów własności w procesie połączenia jednostek gospodarczych*, UE, Wrocław (niepublikowana praca doktorska).

leży ustalić kryteria jej wyboru. Dokumentacja i proces połączenia jest badany przez biegłego. Zatem biegły powinien odnieść się także do wskazania spółki przejmującej. Niestety, warunki analizy i wyboru spółki przejmującej nie są uregulowane prawnie i pozostają w obszarze decyzyjnym łączących się stron oraz interpretacji biegłego.

Tabela 1. Wartości łączących się spółek wg czterech metod wyceny

Metoda wyceny	X1	X2	X3
Aktywa netto	100 000	120 000	400 000
Wartość dochodowa	60 000	90 000	220 000
Wartość godziwa	120 000	160 000	550 000
Liczba akcji łączących się spółek	80 000	90 000	250 000
Wartość nominalna akcji	1	1	1

Źródło: obliczenia własne.

Wartość spółek liczona na jedną akcję wynosi:

	X1	X2	X3
Aktywa netto	1,25	1,3333	1,6
Wartość dochodowa	0,75	1	0,88
Wartość godziwa	1,5	1,7778	2,2

Wykonajmy obliczenia według parytetu wymiany wyprowadzonego z wyceny spółek metodą aktywów netto oraz dochodową, zakładając że X3 jest przejmującą spółką, a następnie, że X1 jest spółką przejmującą.

Tabela 3. Obliczenia według parytetu wymiany wyprowadzonego z wyceny spółek metodą aktywów netto oraz metodą dochodową

Metody wyceny spółek	X3 spółką przejmującą		X1 spółką przejmującą	
	Metoda aktywów netto	Metoda dochodowa	Metoda aktywów netto	Metoda dochodowa
Liczba akcji w rozliczeniu połączenia	137 500	170 455	416 000	413 333
Zmiana kapitału akcyjnego	137 500	170 455	416 000	413 333
Cena przejęcia	687 500	852 273	124 800	620 000
Zmiana kapitału zapasowego	550 000	681 818	0	206 667
Wartość firmy	407 500	572 273	-585 200	-90 000

Źródło: obliczenia własne.

Jak wynika z przedstawionego przykładu, przy wartości godziwej aktywów netto łączących się spółek w kwocie 830 000 zł w zależności od przyjętej metody wyceny dla ustalenia parytetu wymiany akcji oraz wskazania spółki przejmującej można wykreować wartość firmy od plus 572 273 zł do minus 585 200 zł. Tak wykreowane wartości nie są pieniężnie pokryte, ale będą po połączeniu ujęte w księgach handlowych i będą wpływały na obraz spółki zarejestrowanej po połączeniu. Do takiej symulacji można jeszcze dodać świadome kształtowanie parametrów wyznaczających wartości z wykonanych wycen, a wówczas skala rozbieżności będzie jeszcze większa. Czy nie warto zastanowić się nad uściśleniem metod ustalenia parytetu wymiany udziałów? Sądzę, że właściwe byłoby określenie zasad sporządzania opinii biegłego dotyczącej połączenia jednostek, ażeby ukrócić manewry połączeniowe spółek.

6. Podsumowanie

W warunkach współczesnej gospodarki poszukuje się nowych relacji w biznesie zarówno z punktu widzenia celów fiskalnych państwa, jak i rentowności układających się podmiotów. Rachunkowość jako nauka dysponuje metodami opisu nowych, nietypowych operacji gospodarczych, wyceny transakcji oraz ich ujęcia w księgach handlowych. Jednakże umowy i transakcje gospodarcze muszą być zawierane zgodnie z prawem, stąd istnieje konieczność wspólnego rozpatrywania i interpretacji takich zdarzeń. Prawo finansowe powinno być tworzone w ścisłej korelacji z prawem bilansowym, a prawo bilansowe wymaga interpretacji legalności transakcji. Zatem teoria prawa finansowego oraz rachunkowości wymaga współdziałania w celu przełożenia rozważań teoretycznych na grunt praktyki.

Literatura

Dyrektywa o rachunkowości 2013/34/UE, Dziennik Urzędowy UE, 29.06.2013.

Luty P., *Parytet wymiany tytułów własności w procesie połączenia jednostek gospodarczych*, UE, Wrocław (niepublikowana praca doktorska).

Prawo energetyczne, tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.

Rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego Nr 24/2009, Dziennik Urzędowy UE, 20.01.2009.

Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r., tekst ujednolicony Dz.U. z 2013, poz. 330.

PROFESSIONAL RELATIONSHIPS OF LAW AND ACCOUNTING

Summary: This article identifies several discussion examples of transactions and business relationships that require deeper research to their recognition in sales ledgers and disclosures in the financial statements due to: creating income but not taxable income; the impact on manufacturing costs and yet the price of net sales; the implementation of sustainable development policies; improving macroeconomic balances; a hidden subsidy of certain segments of the economy; differences between the recognition of the value and cash flow. Science of accounting and financial law should work together on exposing financial engineering products creating a monetary value, and thus the creative crisis.

Keywords: science of accounting and financial law, virtual values in accounting, maneuvering of reporting information.